

Cuprins

- **Editorial**
- **Consiliere – Teorie și practică**
Despre personalitatea consilierului, Matei Georgescu
- **Consilierea în protecția copilului și familiei**
Datoria consilierului, Mihaela Drăgan
Și noi vrem să ne jucăm! , Mihaela Popa
- **Noi voci în consilierea psihologică**
„Haina” de consilier, Ana Bogdea
- **Prezentarea Fundației Internaționale pentru Copil și Familie - FICF**
- **Prezentarea Centrului de Formare și Supervizare Profesională al FICF**
- **Prezentarea Asociației de Consiliere Psihologică din București**
- **Prezentare de proiecte: PROCOPIL**

Editorial

Corneliu Irimia*

A trăi conștienți de sine, de motivele care ne determină alegerile, a nu ne lăsa trăiți de ceea ce vine – fără să știm - din interiorul nostru (dorințe și fantasme non-conștiente) înseamnă un câștig, o muncă dar și un crez atât pentru cel care dorește să se cunoască dar mai ales pentru cel care dorește să devină terapeut sau consilier. Putem adăuga la lista de mai sus capacitatea de a distinge

șș de a nu urma mandatul insidios al părinților, de a nu ne lăsa purtați de impulsul repetiției traumelor suferite în trecut, de a nu îi împinge pe cei apropiați în scenariile noastre, provocându-le sau producându-ne suferințe inutile. Consilierea și psihoterapia pot obține toate acestea dar numai la capătul unui drum de-a lungul căruia relația consilier – client cunoaște dificultăți care îi pun la probă atât pe unul cât și pe celălalt dintre protagoniști. Cel care cere o consiliere este determinat de obicei de o suferință, de deznădejde, de rătăcirea în povestea propriei vieți. Pacientul/clientul va găsi în persoana consilierului pe cineva care îl ascultă, care știe să îl asculte, pe cineva care nu îl judeca, nu îl critică, care este respectuos cu suferința celuilalt, care clarifică și nu dirijează, care nu se sperie de ceea ce pentru client este de obicei insuportabil. Consilierul este capabil să accepte la celălalt amestecul de iubire și ură, de respect și provocare, de sexualitate și tandrețe, de seducție și agresivitate, de masculinitate și feminitate, de prăbușire interioară și speranță, de auto-devalorizare și idealizare de sine.

A fi consilier înseamnă a accepta toate acestea la tine însuși pentru a le putea accepta apoi la alții. Cunoașterea și acceptarea celuilalt trece doar prin acceptarea și schimbarea de sine și nu există o altă cale, nu există derogări de la acest parcurs. Consilierea este *o profesie*, nu este suficient să iubești oamenii sau copiii, bătrânii sau adolescenții pentru a o practica.

Formarea în consiliere presupune cunoștințe acumulate în timpul anilor de studiu, dar într-un mod critic și reflexiv, invitând consilierul la o formare continuă și evidențiind importanța experienței personale.

Ceea ce consilierul pune în serviciul celuilalt nu sunt doar cunoștințele, ci psihicul său, modul său de funcționare mentală, capacitatea sa de a simți, de a înțelege, de a elabora; iar dacă vorbim despre cunoștințe, ele sunt cunoștințe vii, ce implică propria persoană.

Doar acest tip de formare îi permite consilierului să adopte o anumită poziție ce caracterizează consilierea și îl diferențiază de alte tipuri de dialog: conversația obișnuită, interviul, confesiunea, informarea.

* Corneliu Irimia este psihoterapeut, consilier, doctor în psihopatologie al Universității Paris 7 - Denis Diderot, director executiv al Fundației Internaționale pentru Copil și Familie, presedintele Asociației de Consiliere Psihologică din București.

Consiliere – Teorie si practica

Despre personalitatea consilierului

Matei Georgescu

În 1964, Asociația pentru Formarea și Supervizarea Consilierilor (The Association for Counselor Education and Supervision) s-a referit la următoarele șase calități necesare ale consilierului: capacitatea de a acorda încredere fiecărui individ; respectarea valorilor individuale; interes pentru lume; deschidere; înțelegere de sine; dedicare profesională.

Dincolo de diferitele calității ale consilierului și de tehnicile deținute, elementul esențial al demersului consilierii este personalitatea consilierului înțeleasă ca instrument care permite dezvoltarea personalității clientului. Eficiența procesului este susținută totodată în mod special de atitudinea consilierului față de client. Succesul este obținut în măsura în care clientul este perceput ca independent, capabil de reușită și de a-și orienta viața iar consilierul se percepe pe sine ca non-dominant și altruist.

Personalitatea consilierului este unul dintre elementele de cadru esențiale întrucât se constituie într-un model pentru client. Mesajul de fond pe care îl emite personalitatea consilierului se referă la chiar problematica constituită în obiect al consilierii: consilierul a reușit să își negocieze diferitele probleme personale. Întrucât a putut să își orienteze viața spre sensul unei existențe eficiente poate să se indice ca ghid pentru client. În acest plan reiese, din nou, importanța factorului afectiv și a raportului său cu cel rațional. Capacitatea consilierului de a-și depăși problemele specifice existenței sale presupune un bun indice de flexibilitate atât la nivel afectiv (irațional) cât și rațional. Din punct de vedere rațional, al modalității de gestiune a ipotezelor privind problemele aduse în discuție de client consilierul poate adopta diferite atitudini:

- aderare de tip non-conflictuală. Consilierul adoptă o unică ipoteză de lucru sau sistem teoretic după care își orientează demersul. Consilierul este consecvent orientării inițiale pe care o păstrează indiferent de evoluția clientului.

- schimbare de tip non-conflictuală. Consilierul schimbă ipotezele de lucru și fundamentele teoretice indiferent de evoluția relației și a clientului.
- atitudine defensiv-evitată. Este consecința nevoii consilierului de a evita anumite problematici pe care nu este pregătit să le negocieze (cu sine). Atitudinea defensiv-evitată va genera o abordare seductivă a clientului care va bloca avansul demersului.
- atitudinea hipervigilentă-hiperperseverentă. Este specifică unei personalități de tip anxios a consilierului care nu poate să facă o selecție, din ansamblul de teorii și ipoteze, a celor care sunt adecvate realității clientului. Consilierul rămâne în expectativă din nevoia de distanțare și neimplicare în relația cu clientul.
- atitudinea vigilentă. Consilierul deține un optimum motivațional care să-i permită eficiență cognitivă (susținută afectiv), fără a avea nevoie de perfecționism.

Din perspectivă rațională, ceea ce am denumit „atitudine vigilentă” este recomandată unei intervenții eficiente. Eficiența este determinată însă de personalitatea consilierului în ansamblul său și este indicată de următoarele elemente¹:

1. *Capacitatea de a accepta propriile experiențe.* Se referă la persoanele care nu încearcă să își reprime reacțiile afective și își acceptă viața afectivă așa cum este. Sunt deschise spre ele însele, fără neapărat a se descoperi. Educația determină individul să se îndepărteze și să își reprime expresia afectivă – furia, resentimentul, frustrarea, melancolia. Acceptarea acestor afecte permite existența unui comportament relaxat și neconstrâns. Consilierul este astfel în măsură să decidă conștient modul în care să se manifeste și nu să fie stăpânit într-o manieră inconștientă de propriile afecte. Capacitatea de acceptare a propriilor afecte este determinată de existența în viața personală a unor modele de acceptanță și inexistența unor situații punitive determinate de acceptarea afectelor. Consilierul are un efect benefic asupra clientului atunci când cel din urmă simte că îi sunt acceptate sentimente, chiar dacă acestea sunt negative.

---

¹ Rickley G., Therese C., *Counseling, theory and practice*, Prentice Hall, New Jersey, 1990, pp. 14-16.

Acordarea dreptului de a resimți sentimente negative are efecte mai bune decât argumentarea lipsei de eficiență a trăirii sentimentelor negative.

2. *Gândire și atitudine pozitivă față de lume.* Este o consecință a capacității consilierului de a-și gestiona eficient propriul destin, de a avea o imagine de sine congruentă și stabilă. Acest tip de atitudine se obține prin travaliul formativ necesar consilierului eficient.
3. *Capacitatea de angajare în relație.* Consilierul are capacitatea de a trăi și accepta într-o manieră neposesivă sau evaluativă a sentimentelor și opiniilor clientului. Personalitatea clientului este acceptată cu o minimă condiționare. În majoritatea cazurilor personalitatea celuilalt determină senzații de disconfort sau angoasă. Există teama că experimentarea liberă a emoțiilor produse de celălalt poate fi periculoasă întrucât „cineva poate profita de noi, ne poate rejecta”. De aceea, atitudinea comună este aceea de a păstra distanța. Consilierul este mai puțin reactiv la riscurile angajării în relații întrucât cunoaște avantajele valorilor câștigate prin intermediul celuilalt. Astfel există o mare libertate în alegerea și dezvoltarea relațiilor.
4. *Capacitatea de a se lăsa percepuți de ceilalți așa cum sunt.* Acesta este o consecință a acceptării propriilor sentimente și nevoi. Persoanele autentice sunt cele care nu mai au nevoie să impună celorlalți reprezentări de sine care nu le aparțin. Nu trebuie să pretindă cunoaștere acolo unde nu știu, nu trebuie să fie amabile atunci când resimt ostilitate, nu trebuie să pară încrezătoare atunci când se simt nesigure. Sunt libere să își exprime atitudinile și sentimentele așa cum sunt. Susținerea unei imagini de sine care este diferită de cea reală are importante costuri energetice. Energia consumată în menținerea unor false imagini de sine poate fi canalizată spre rezolvarea de probleme. Consilierul eficient este congruent cu sine prin concordanța dintre comportament și atitudini, dintre afecte și valori. Decalajul dintre gândire și trăire este perceput de client care devine, la rândul său, defensiv. Sentimentul de autenticitate pe care îl inspiră consilierul permite construirea unei relații suportive cu clientul.
5. *Capacitatea de a accepta responsabilitatea pentru propriul comportament.* Acceptarea propriilor slăbiciuni și eșecuri permite consilierului să nu mai

atribuie celorlalți responsabilitatea pentru propria viață. Chiar dacă viața este determinată de factori care nu pot fi supuși controlului, consilierul se consideră, în mare parte, agentul propriului destin. Cunoscându-și puterea și limitele în determinarea împrejurărilor de viață, consilierul este liber în a-și alege comportamentul, a se conforma sau nu anumitor norme. Consilierul poate accepta critica într-o manieră constructivă și nedefensivă.

6. *Capacitatea de a avea aspirații realiste.* În mod obișnuit succesul gratifică și crește nivelul de aspirație în timp ce eșecul îl scade, în scopul de a proteja individul de realizări prea facile sau de eșecuri repetate. Deseori acest mecanism nu este operativ și individul nu își apreciază corect scopurile, fixând obiective prea înalte, foarte greu realizabile sau prea modeste, cu mult sub capacitățile reale. În ambele cazuri rezultă eșecul. Consilierul poate să își fixeze scopurile cu obiectivitate, fiind conștient de propriile calități.
7. *Conștientizarea sistemului de valori.* Consilierul își cunoaște propriile standarde și poate decide în raport cu sistemul său de valori. Conștientizarea propriului sistem de valori permite orientarea eficientă a vieții și evitarea comportamentelor cu efect negativ.

Consilierea în protecția copilului și familiei

Datoria consilierului

Mihaela Drăgan

Un început în consiliere, ca orice început, este plin de entuziasm, energie, inconștiență, teamă, dorință, într-un amestec care te împinge cu toată ființa spre înainte, spre acel ceva pe care crezi că știi a-l defini, dar care este departe de a fi atât de simplu și de clar.

Ca un școlar silitor, îmi așez mulțimea de creioane proaspăt ascuțite și aștept, bine așezată în fotoliu. În acele clipe de așteptare mi-am surprins încordarea. De ce mă temeam? De cei care vor veni? De cei care n-ar veni? De mine? Dar nu, așa ceva nu avea cum să fie adevărat și nici posibil! Doar îmi învățasem lecțiile temeinic, așa că știam că aveam să-mi fac datoria pe deplin. Știam ce trebuie să fac și ce nu, știam ce trebuie să spun și ce nu.

Totul este clar și precis. Ca într-o operație chirurgicală. Dacă ai învățat pașii, nu ai cum să nu reușești. Rezultatul ar trebui să fie garantat.

Nu sunt excluse momentele în care te întrebi dacă ai făcut ce trebuia să faci, nu sunt excluse temerile, dar datoria te menține în alertă. Acel „trebuie” te mobilizează, îți dă putere, îți hrănește iluziile. Eu știu totul, celălalt are nevoie de mine, de știința mea, de puterea mea. Eu trebuie să fiu perfectă. Eu trebuie să reușesc. Pentru că trebuie să-mi fac datoria.

Privesc creioanele de pe birou. Nu mai par atât de multe și nici atât de ascuțite. Sunt în același fotoliu din fața ferestrei. Mă simt copleșită de frământări, de întrebări, de căutări.

A fi consilier nu înseamnă să fii un robot în care dacă introduci corect datele de intrare obții, în urma producerii reacțiilor preconizate, rezultatele așteptate. Dar ce înseamnă corect, ce înseamnă așteptate? Cine stabilește limitele? Pentru cine sunt ele corecte? Cine și ce așteptări are de la cine?

Acea schemă simplă și simplistă este atât de nerealistă încât mă întreb cum am putut gândi vreodată în astfel de termeni. Există un consilier, care dincolo de toate este un om care își trăiește propria lui viață. Există un client, care construiește și el propria lui viață. Este adevărat că el este cel care vine cu o cerere, iar eu am o datorie față de el. Și din acest moment, totul se învâрте în jurul celor două personaje, o dată cu ele. Timpul își numără secunde în orologiul din fața noastră. Clientul îmi transmite nerăbdarea lui. Rezultatele par să întâzie. Dacă nu fac bine ceea ce fac, dacă greșesc, dacă nu știu de fapt nimic? Și totuși trebuie să-mi fac datoria.

Mă ridic grăbită din fotoliu și mă ascund în spatele biroului. Trebuie să mă gandesc la toate aceste presiuni pe care le resimt, trebuie să mă gândesc la datoria mea de consilier. Și mă gândesc.

Am o orientare și aceasta îmi spune că sarcina mea este să îl ajut pe client să ia decizii, să-și îmbunătățească imaginea de sine, să se simtă bine în pielea lui. Datoria mea este să îl învăț cum să facă să ajungă aici. Dacă clientul realizează schimbarea, atunci consilierea si-a atins scopul. În această relație reciprocă, atât clientul cât și consilierul împart ceea ce se numește responsabilitate. A accepta

eșecul ca o dimensiune inerentă a oricărei relații face parte din asumarea responsabilității consilierului și a datoriei sale profesionale.

A-ți face datoria de consilier înseamnă să exersezi și să construiești o disciplină interioară de a gândi tridimensional și de a opera simultan cu inferențele clientului și ale tale, cu trăirile clientului și ale tale, cu tehnicile aplicate la un moment dat și cu cele alternative. Datoria consilierului nu se rezumă la aplicarea rece a unor proceduri învățate și exersate, ci aceea de a lua decizii, iar a lua decizii înseamnă a face alegeri. Această nevoie și posibilitate de a alege implică posibilitatea de a face și alegeri greșite. Iar aceasta este o șansă, pentru că fără posibilitatea de a alege greșit, nu există posibilitatea de a alege bine.

Aceasta se traduce printr-o cunoaștere, printr-o bună cunoaștere a procedurilor și tehnicilor, adică printr-o muncă și exercițiu continue, astfel încât îndemânarea și abilitățile să devină „naturale”. Mai mult, îmi amintesc că tot ce am considerat facil de la primii pași, s-a dovedit a fi o învățare nu suficient de profundă. Iar a învăța să faci ceva nou nu este totdeauna confortabil.

Și mă mai gândesc că, în timpul consilierii, cele mai importante alegeri sunt legate de cum și ce să spui, pentru că un cuvânt, un singur cuvânt se poate transforma în sabie, în mângâiere, în speranță, în deziluzie, într-o ușă închisă sau o fereastră deschisă. Fiecare client este unic prin felul în care se împletesc în interior și se reflectă în exterior trecutul, prezentul și viitorul. Este o lecție pe care studentul o învață de la primele cursuri. Dar iată cum prinde viață această idee, cum își găsește locul și rostul la un nivel atât de obișnuit: comunicarea, pentru că această comunicare cu fiecare client este și ea unică. Dar comunicarea în consiliere are un scop. Modalitatea în care voi alege să îi răspund clientului va influența tipul de răspuns pe care clientul îl va da ulterior. În acest joc interactiv, importantă este descifrarea corectă a mesajelor pe care clientul mi le transmite verbal sau/și nonverbal. Și atunci, datoria mea, datoria consilierului, este aceea de a identifica și de a înțelege tipurile de răspunsuri pe care le dau clientului astfel încât să reușesc să adun cât mai multe date despre cel de lângă mine.

Și-atunci revin și-mi dau seama că datoria mea este ghidată de două întrebări esențiale: ce fac cu clientul și ce fac cu mine? O maximă spune că

„niciodată nu ai o a doua ocazie pentru a-ți face prima impresie”. Primele minute sunt întotdeauna critice, dar un bun început nu cred să garanteze un sfârșit la fel de bun. Dar mă întreb dacă un început prost poate prevesti un sfârșit prost? Poate că experiența îmi va răspunde la această întrebare.

Mă gândesc deci, că, pentru început, datoria mea este acea de a-l convinge pe client că poate avea încredere, că se poate simți în siguranță, că am grijă, că îl ascult, că îl respect, că nu îi pot garanta mai mult decât îi pot oferi. Datoria mea ar fi, mai apoi să cred în mine, să nu mă tem să cer ajutor, să rămân conștientă de influențele consilierii de ceea ce cred, ce simt. Altfel, aș fi așa cum spuneam cu puțin timp în urmă, un robot: nu aș mai fi eu, nu aș mai fi autentică, nu m-aș mai putea adecva celui din fața mea. Consilierea presupune schimbare. O schimbare în gânduri, în sentimente, în comportament. Și o schimbare poate fi dificilă sau dureroasă. Clientul are nevoie de timp și datoria mea este să i-l acord. Clientul are nevoie să plângă sau să fie furios, iar datoria mea este să rămân acolo. Uneori, consilierul depune un efort mai mic, alteori este vorba despre o muncă pasională. Dar, de fiecare dată, datoria lui este să fie sincer cu el și cu clientul, în aceeași măsură.

Probabil că îngrijorarea că voi face ceva greșit, că voi răni clientul sau că mă voi implica prea mult, va exista întotdeauna. Dar îmi amintesc acum vorbele lui Winnicott „lecția vine din modul în care oamenii implicați se descoperă reacționând”.

Consilierul trebuie să creadă în el, să nu se mire, să transmită entuziasm, să încurajeze, să ceară ajutor. Ca și consilier, am simțit și eu, ca oricare alt om presiunea timpului, presiunea lui „a nu greși” și a lui „a ști tot”, a propriilor emoții, a clientului. Pentru a exersa toleranța și rabdarea față de concepții care sunt în opoziție cu ale mele, cred că nimic nu poate fi mai eficient decât să-mi amintesc cât de des am avut eu însămi, succesiv, păreri total opuse despre același obiect, păreri pe care le-am schimbat uneori la intervale foarte scurte; să-mi amintesc că am respins și am acceptat o dată o opinie, peste puțin timp opusul ei. Le-am respins și le-am tot reluat, după cum obiectul lor îmi apărea ba într-o lumină, ba într-alta. Oricând puteam deveni inautentic, omnipotent, grăbit sau inadecvat situației sau celui din fața mea.

Dintr-o dată mi-a încolțit în minte o nouă problemă: datoria se traduce prin acel verb imperativ „trebuie” care nu place nimănui. Vreau să-mi fac datoria pentru că trebuie sau trebuie să-mi fac datoria pentru că vreau? Acest „vreau” pare a fi soluția. Acest „vreau” ar trebui căutat de fiecare dintre noi, în noi înșine.

A-ți face datoria înseamnă să fii eficient. Iar eficiența cred că înseamnă că timpul petrecut cu clientul a meritat. Această eficiență nu este însă întotdeauna lineară. Așa cum copiilor „le plac lucrurile moi, dar le plac și pietrele și bețele și dușumeaua”, după cum spune același Winnicott, tot așa și clientul și consilierul cred că au datoria de a-și asuma responsabilitatea deciziilor lor, indiferent care vor fi acestea.

Și noi vrem să ne jucăm!

Mihaela Popa

"Singura armă a copiilor împotriva lumii este imaginarul", Claude Miller

Andrei, Irina, Valentina și George... i-am cunoscut la primul atelier de art-terapie cu copii la care participam la Fundația Internațională pentru Copil și Familie. Era prima mea experiență de acest fel și eram cu atât mai curioasă și nerăbdătoare să lucrez cu copiii. Atunci când au venit, am avut sentimentul unei invazii barbare, al unui haos originar, al unui primitivism căruia cu greu reușeam să-i fac față, fără a avea cumva pretenția de a-l conține sau structura. Am început să ne prezentăm, iar copiii au fost împărțiți în grupe mici de lucru. Eu am devenit imediat „mama Mihaela”, iar ei „copiii mei”. Andrei, Irina, Valentina, și George vin din centrul de plasament și au vârste între 7 și 9 ani, unii își vizitează familia din când în când, alții deloc. Împreună cu grupul de patru copii am mers să lucrăm în camera cu jucării, acolo unde eforturile mele s-au canalizat spre a alerga disperată după copiii, care fie voiau să se joace cu jucăriile, fie să stingă luminile, să țipe unii la alții, să se bată pe creioane, să ceară apă, și să meargă la toaletă. Simțeam că nimic din ceea ce știam nu mergea cu copiii „ăștia”. În plus, nici măcar nu-mi plăceau: băieții foarte agitați cerând atenție în continuu, neîngrijiți, chiar murdari, fetițele cu părul îmbâcsit și nepieptănat, cu fața nespălată, cu pantalonii murdari și

fermoarele descheiate, cu tegumente hiperpigmentate și unghii murdare erau cu toții extrem de agitați, agresivi verbal și fizic, uneori chiar violenți. Mă simțeam total dezorientată, neputincioasă, amețită și invadată, în același timp încercând să rămân acolo întreagă și totală, în acea harababură teribilă, în acel haos total, pe care îl simțeam atât fizic cât și psihic. Odată ce am înțeles ca acest haos mă cuprindea interior și psihic și pe mine, am încercat să-mi centrez atenția pe un singur copil, chiar dacă ceilalți se agitau în jur.

Irina are 9 ani și a fost acasă de Crăciun, iar de Revelion a fost și cu sorcova....Însă dezamăgită îmi spune că nu a găsit foarte mulți oameni acasă. Mai are doi frați, ea fiind mijlocie, iar cel mic având trei ani. Este foarte agitată și vrea să vorbesc doar cu ea, se înfurie atunci când alți copii vin „peste noi”, invadându-i spațiul ei și relația ei cu mine. Acceptă să facă asta cu copiii din grupul mic, dar când apare un alt copil devine agresivă și îl dă afară. Copiilor li s-a cerut de către terapeut să deseneze o zi frumoasă din viața lor și ce ar face dacă ar avea o baghetă magică. George, un copil destul de adaptat și frumos dezvoltat, interesat în a vorbi cu mine, dar detașat parcă în același timp, desenează o casă și familia lui, cu excepția fratelui, pe care, îmi spune ușor zâmbind că nu l-a desenat; mă gândesc atunci, aproape identificându-mă cu el, la câtă ambivalență trebuie să ascundă zâmbetul lui trist, față de acest frate care probabil a fost „alesul” de a rămâne în familie și lângă mama. Copilul din mine se trezește și este foarte trist, iar adultul din mine se simte neputincios. Irina desenează repetitiv în mai multe întâlniri același lucru: o casă mare fără ferestre și fără uși, goală pe dinăuntru, dar care se prelungește până în marginea foii cu niște garduri groase și înalte ca niște ziduri, dincolo de care nu se vede nimic. Acest desen al Irinei, care este un fel de lait motiv, m-a făcut să mă întreb ce „povestește” Irina prin acest desen, ce transmite ea prin pictura aceasta: *Este casa ei, la care ea nu are acces, unde totul este închis pentru ea? Sau este ea, închisă ermetic pentru cei din jur ca o fortareată solidă și goală pe dinăuntru?*

La a doua întâlnire, Irina este mai liniștită și mai concentrată pe relație, încercând parcă să mă mulțumească. În același timp își ascunde desenul, fiind foarte concentrată, în special pe colorarea cifrei doi. În desenul ei se regăsesc la

sfârșit doar două elemente: cifra 2 foarte mare, colorată în verde și o inimioară împărțită în două, o jumătate roșie, cealaltă jumătate albastră; privindu-i lucrarea, îmi dau seama că acest desen o reprezintă pe ea însăși cu cele două jumătăți ale ei - o jumătate roșie și vie, cealaltă albastră, rece și neînsuflețită - aflate în luptă una cu cealaltă, și în căutarea relației-diadă- inițială cu mama. Există ceva izbitor în înfățișarea Irinei: sunt zile în care este veselă și curată și are o ținută îngrijită, iar altele în care este murdară pe haine, pe față, pe mâini, murdară peste tot, astfel încât este parcă înghițită în această mizerie exterioară, dincolo de care simți gradul de mizerie și de dezintegrare interioară. Sunt zilele în care Irina nu vorbește cu mine, nu vrea să vorbească cu nimeni, deși toată înfățișarea ei exprimă durere, și o mare suferință. Ce ar putea să spună, sau cum ar putea să exprime mai bine ceea ce i se întâmplă?

Referindu-se la copiii instituționalizați, privați de afecțiunea maternă, Ana Freud spunea că în jocul lor „de-a mama și copilul”, are loc de fapt o internalizare a mamei care îngrijește, copilul fiind reprezentat de propriul corp. Putem astfel să ne gândim că în funcție de experiențele traumatice din viața lor, copiii exprimă prin ținuta lor interiorizarea unei mame bune sau a unei mame rele. Într-o întâlnire ulterioară, copiii se poartă de parcă ne cunosc de foarte mult timp, de parcă abia așteptau să ne vadă, fiind mult mai cooperanți și mult mai centrați pe relație fiecare în parte. Ședința începe cu un exercițiu numit scaunele muzicale, un joc în care copiii cântă, iar în acest timp câte un scaun se ia din cerc. Am fost impresionată de modul în care copiii s-au implicat în acest joc, de maniera în care de fapt noi am pus în scenă povestea vieții lor. I-am văzut speriați, agitându-se în jurul scaunelor, îngroziți de ideea că li se va lua scaunul - obiect pe care ei încercau să-l păstreze cu orice preț - și am avut sentimentul unui dans foarte arhaic, primitiv, plin de agresivitate parțial exprimată, parțial refulată, o imagine perfectă a unui trib. Acest joc reprezenta simbolul încercărilor lor continui de a păstra ceva ce li se ia fără voia lor. Lupta lor pentru lucruri, pentru creioane, jucării, pentru agenda mea, etc, este de fapt dorința de a poseda ceva, de a face acel ceva al lor, de a avea poate o relație prin obiectul posedat. De fapt acel obiect, jucărie de pluș, creioane sau agendă pare a conține hrană, afecțiune, iubire, tot ceea ce lor

le lipsește și de care au atâta nevoie. Mai mult decât atât, le lipsește spațiul de căutare, de explorare, atât de căutare obiectală cât și interioară. Atunci când copiii au la dispoziție multe jucării de pluș, ei se aruncă asupra lor, se bat pentru a acapara câte o jucărie, pe care o țin strâns în brațe sau de care se lipesc cu totul. *Ce reprezintă această jucărie? sau pe cine țin ei în brațe atunci când se lipesc ca o bandă adezivă cu totul de ea și nu mai vor să-i dea drumul? Iubirea maternă, pe care nu o pot împărți cu nimeni, pentru că sunt lipsiți de ea? Sau afecțiunea celor care îi îngrijesc în centru, pentru care se luptă fiecare cum știe mai bine pentru a o obține, dar pe care nu o are nici unul dintre ei?*

Ei nu se pot juca cu aceeași jucărie, de fapt ei **nu** se joacă, nu știu sau nu pot să se joace, ci doar **au** ceva prețios, pe care îl apără cu toată puterea, pentru că acest lucru este ceva pe care ceilalți l-ar putea dori, lua, etc. Este ca și cum în această lipsă a jocului ei „joacă”, pun în scenă povestea vieții lor, lupta lor pentru a avea ceva al lor, sau pe cineva al lor... de aceea pentru ei a se juca cu aceste plușuri este aproape imposibil, pentru că, așa cum spunea Freud, „opusul jocului nu este seriosul, ci realitatea”.

Irina nu are nici un pluș, dar l-ar vrea pe cel al altei fetițe, care se uită la mine și legănându-se îmi zâmbește, parcă spunându-mi că nu-i pot cere acest lucru, să împartă jucăria cu Irina. Le sugerez atunci că ar putea să se joace împreună cu ursulețul, sau că îl pot ține amândouă în brațe. Această încercare de a se juca împreună - pe care simt că o fac pentru mine - este și mai dificilă decât lipsa plușului în sine, deoarece între ele este prea multă apropiere fizică și foarte multă agresivitate pe care cu greu o țin sub control, agresivitate poate una față de cealaltă, sau poate către mine „mama cea rea” care le luam fiecareia în parte ceva, dar pe care totuși voiau să o păstreze ca și obiect bun. În „Joc și realitate” Winnicot spunea că *acolo unde joaca nu este posibilă, munca terapeutului este îndreptată spre a aduce pacientul din starea în care nu se poate juca, într-o stare în care el se poate juca*. Intenția noastră era de a-i ajuta pe copii să se joace, de a crea un spațiu în care ei să se simtă în siguranță să se poată juca, să se poată exprima, să poată gândi și elabora ceea ce simt, ținând cont de faptul că joaca în sine are rol terapeutic. Odată cu implicarea noastră, majoritatea copiilor încep să

se joace, dar nu „de-a mama și de-a tata” așa cum m-aș fi așteptat, ci **„de-a mama și copilul”**, dar într-un mod ciudat, stingher, nefiresc, adică în maniera în care ei, ca și copiii au trăit acest lucru și l-au învățat. Jucăriile sunt copii, iar ei-copiii nu sunt mame, ci „doamne”, „tanti”, un fel de persoană „îngrijitor de copii”. În identificare cu mama pierdută temporar sau permanent, ei perpetuează parcă incapacitatea acesteia de a fi o mamă bună, care hrănește, protejează, calmează, satisface nevoile bebelușului. În majoritatea cazurilor, ei nu știu ce să facă cu „bebelușul ăsta” (plușul pe care-l țin în brațe) - care are o vârstă incertă, între câteva luni și patru ani -, așa că mi-l pasează mie, ca să am eu grijă de el, „pentru că eu știu mai bine să-i dau de mâncare”. Înțeleg atunci că ei îmi cer de fapt și în acest mod să am grijă de ei, și să le dau de mâncare, iar atunci când „hrănesc” cu grijă și atenție „bebelușul” ei se arată foarte mulțumiți ca și cum i-aș fi hrănit pe ei. Apoi, îmi cer să culc bebelușul pentru că după ce a mâncat îi este somn, și simt din nou, cum de fapt ei se vor adormiți de către mine, mama cea bună. Există un schimb de energie, de hrană bună între mine și „bebeluș”, și prin „bebeluș” între mine și copii, există ceva bun și foarte prețios în acest schimb, un ceva de care copiii sunt bucuroși, și pe care probabil că îl pot introiecta ca un obiect bun.

Alexandru - care ține în fața lui un pluș mare - este un șoricel alb, care tocmai a venit din Spania, unde „a fost foarte drăguț, dar mie nu prea mi-a plăcut, pentru că nu am avut cu cine să mă joc”, în schimb a mâncat foarte multă brânză, pentru că, nu-i așa, „șoarecii mănâncă multă brânză și mult salam Victoria”. Eu mă gândesc la „țara” asta de poveste, care îmi sună ca o casă, în care se găsesc atâtea bunătăți ...și la care probabil că visează Alexandru. În jocul lui intră și Irina, și totul se transformă, ei devenind niște ursuleți **„mama și copilul”**, care încep să-mi povestească cât de tare i-a mușcat vulpea cea rea, care a venit la miezul nopții și i-a rănit atât de tare „încât au sângerat și au murit”. I-am întrebat pe cei doi ursuleți cum au făcut totuși să supraviețuiască unui asemenea animal fioros și astăzi să fie încă în viață. Copiii, după un schimb de priviri complice, mi-au răspuns din spatele plușurilor „Dumnezeu ne-a dat un nou corp, pe care l-a lipit peste cel mort, și așa am înviat”. Le-am spus plușurilor că eu cred că ei sunt niște ursuleți foarte curajoși și foarte puternici, din moment

ce au reușit să supraviețuiască unei vulpi atât de rele. La intervenția mea, ieșind cu capul pe jumătate de sub ursuleți, copiii au făcut ochii mari la mine foarte încântați, iar Alexandru mi-a spus « păi, da, ia uite ce mușchi am eu !». Povestea asta s-a întâmplat luni seara – așa spun ursuleții, aducând-o pe vulpe „la cabinet”. Am întrebat-o atunci pe vulpe – jucată tot de Irina – de ce i-a mușcat pe ursuleții cei doi, care sunt atât de mici și de drăguți, și care nu cred să-i fi făcut vreun rău. Nu i-a fost milă de ei? La întrebarea mea, copiii au ieșit cu totul de sub plușuri, făcând ochii foarte mari, întrebători și neștiind ce să răspundă. Apoi au spus stop!, poate pentru că realitatea invadează prea mult jocul, și apoi au luat-o de la capăt, reintrând fiecare în pielea personajului interpretat anterior: „Au intrat în casa mea și nu aveau voie” spune Irina de sub ursuleț, apoi ieșind imediat adaugă „dar să știi că minte!”. Apoi jocul este oprit, iar ei hotărăsc că „vor mai veni la cabinet, la consultație”. Am fost impresionată să observ în acest joc ușurința copiilor de a vorbi prin intermediul unui ursuleț despre lucruri foarte dificile pe care ei le trăiesc, despre sentimentele lor, pe care altfel le-ar fi imposibil să le exprime, și în același timp să vadă câte adevăruri se povestesc în timpul jocului. Nu știm cât din această poveste a fost joc și cât a fost realitate, important este că în această interacțiune copii au avut un spațiu și un timp în care au fost liberi să se joace, dar mai ales să poată pune în scenă, să poată fantasma și să se poată exprima metaforic; în această manieră, ei se pot gândi altfel la agresivitatea și violența zilnică pe care o trăiesc și pot eventual elabora parte din experiențele traumatice suferite. Ei transformă spațiul de joacă într-un cabinet, în care ei se joacă mergând „la consultație”, deci la cineva care înțelege și care poate da jocului valențe terapeutice. La o întâlnire ulterioară, copiii fac colaje. Irina este foarte murdară – de mai multe săptămâni aspectul ei fizic poartă urma durerii pe care o poartă în ea. O simt abuzată, abandonată, furată, tristă, dezamăgită.... nu vrea să vorbească cu nimeni sau să se joace... cu o atitudine pasiv-agresivă, se izolează într-un colț unde își face de lucru.... poate este supărată că nu o putem apăra, că nu o putem ajuta... Profit de faptul că stau între Irina și Alexandru pentru a relua jocul cu ursuleții și cu vulpea cea rea. Îi întreb dacă au mai întâlnit-o prin pădure....Alexandru îmi spune că tot într-o seară i-a omorât fata... moment în care Irina intervine ieșind din detașarea ei și îmi spune

că pe ea a omorât-o....apoi se întoarce la colaj...

Colajul ei, se dorește a fi inițial o fată - căreia îi pune mai întâi ochii - fată pe care ulterior o transformă într-un clovn, cu un păr mare și creț, care îi acoperă toată fața.... Acestei fete-clovn îi sunt aplicate ulterior niște mâini de animal din desene animate, făcând-o în acest fel un mic monstruleț. Privind această „fată-clovn” nu pot să nu mă întreb cât de mult se reflectă Irina în acest personaj care ne amuză, care pare vesel și fericit, dar care își ascunde toată tristețea sub masca și costumul de clovn pe care le poartă. Dincolo de mască se află un copil... care-și dorește cu toată ființa lui să meargă „acasă”, acolo unde nu este respins cu brutalitate și unde există o mamă suficient de bună și de iubitoare...

Și dacă la început spuneam că nici măcar nu-mi plăceau copiii, pe parcursul întârilor, ei mi-au arătat, cu mască sau fără - ajutându-mă să înțeleg, conducându-mă încet - frumusețea lor interioară, acea luminiță care se ascunde în spatele hainelor murdare, a violenței și a agresivității, acea parte din ei, care este vie, și care abia așteaptă să se joace. În cele din urmă, cine poate rezista unui copil care vrea să se joace ?

Bibliografie

1. Freud A., “The role of bodily illness in the mental life of children”, Psychoanalytic Study of the Child 1952; 7:69-81
2. Thomson-Salo, Frances “Free to be playful: therapeutic work with infants”
3. Ogden, Thomas H., Reading Winnicott
4. Winnicott, D. W., “Obiecte tranzitionale și fenomene tranzitionale”
5. Winnicott, D. W., “Preocuparea maternă primitivă”

Voci noi în consiliere

„Haina” de consilier

Ana Bogdea

Un timp am așezat undeva în mine, la loc de cinste, profesia de consilier. Îmi făcea bine să o știu acolo, făcea oarecum parte din mine. Putea fi într-o zi o alegere la îndemână spre care să mă îndrept probabil. Deocamdată este un fel de

haină deosebită ce poate fi admirată, râvnită chiar, și care îți poate oferi un anumit statut.

“Am s-o îmbrac atunci când voi fi suficient de “mare”, suficient de matură și bine pregătită. Să porți o astfel de haină este o mare responsabilitate, iar stângăcia și insuficienta pregătire a unui proaspăt absolvent de psihologie ar putea-o boți sau chiar ar putea aduce atingere statutului ce îl conferă purtarea ei. Trebuie să mă pregătesc foarte bine, să știu cât mai multe pentru că în această profesie nu îți permiți să faci greșeli.

Cel ce vine în fața ta îți pune în palmă sufletului lui, iar tu îl analizezi cu grijă și îi oferi o soluție. Încrederea și așteptările lui te obligă.

Am să pun la păstrare aceasta haină și când va fi timpul am să o îmbrac. Până atunci mai cresc, mă mai maturizez. Încă de mică mi se spunea că știu să așez cuvintele și să ascult ca un om mare, așa că se poate.”

Asta mi-am spus multă vreme până când am constatat că investisem această “haină” cu atâta perfecțiune, încât începuse să mi se pară aproape inaccesibilă.

Am hotărât să cercetez cât de inaccesibilă este pornind într-o “călătorie”-cursul de formare în consiliere. Cunoșteam destinația și durata, iar odată ajunsă la destinație aveam să aflu dacă sunt în măsură sau nu să port prea râvnita haină.

“Trebuie să știu tot ce trebuie știut despre consilier și consiliere, să acumulez cât mai multe cunoștințe teoretice, tehnici, instrumente, să capăt abilități. În caz contrar, ipotezicii mei clienți mă vor vedea ca pe o incompetentă”. A fost gândul cu care am pornit la drum.

De-a lungul acestui drum am lăsat puțin câte puțin bagaje purtate cu mine atâta vreme și care îmi îngreunau drumul.

Una dintre surprizele și totodată ușurarea mea a fost să constat temerile și ezitățile mele de începător și la ceilalți, iar alta că în munca de consilier sunt admise greșelile, atâta vreme cât sunt constructive.

A te lăsa cuprins de vină și lamentări este la fel de contraindicat ca și a-ți trata greșelile cu superficialitate. Încurajatoare mi s-a părut afirmația lui G. Corey:

“Atunci când am devenit mai puțin anxios cu performanța mea, am fost capabil să acord atenție sporită atât clientului, cât și mie.”

Mi-am redefinit rolul de consilier și am înțeles că rostul meu nu este de a oferi soluția salvatoare, nici de a fi omnipotent și atotștiutor. Mă simțeam ca un arc ce începe să revină la o poziție normală, mă detensionam.

Haina spre care tindeam mi s-a părut mai aproape pe măsura ce se mai scutura de poleială și pe măsura ce mă apropiam de mine.

Fiecare client îți mai adaugă câte un accesoriu sau îți mai taie o bucățică din această haină. Este așteptarea lui, este proiecția lui pe care o agață de haina ta și pe care ajungi să o porți o vreme fără să știi, poate. Până să ajungă la “consilierul-om” se raportează la “consilierul-haină”. În celălalt sens poate și consilierul face același lucru, până la un punct.

Cunoștințele teoretice variate, orientarea și diferitele abilități sunt necesare dar nu suficiente. La fel de important este ca tu, ca și consilier să fii orientat spre propria evoluție, spre propria analiză, să fii cât mai aproape de tine, să fii sincer și onest în primul rând cu tine.

Am înțeles acest lucru când am îndrăznit să fac primul pas concret în practică și am acceptat să întâlnesc un client.

Mi-am făcut în minte câteva scenarii de desfășurare a întâlnirii, am revizuit o parte din materialul de curs, am aranjat “ca la carte” cabinetul și am așteptat cu emoții întâlnirea.

Toate scenariile mele s-au dovedit a fi zadarnice, iar emoția mea a fost resimțită de către client. Atunci am hotărât să fiu eu cea adevărată, să tac și să ascult.

Am înțeles astfel “pe viu” cât de importantă este ascultarea reală, angajată și cât de mult te apropie de lumea celuilalt, ajutându-te să-l înțelegi. Pentru moment pui între paranteze, suspenzi o parte din tine pentru a vedea lumea cu ochii celuilalt. Relația de consiliere e o muncă cu celălalt și cu tine. Este un schimb permanent al cărui scop este acompanierea clientului pentru a-și conștientiza, mai adecvat și mai complet, propriile nevoi, așteptări și posibilități de a face față sau de a rezolva anumite probleme.

Este un proces în care explorezi împreună cu clientul tău noi posibilități de reevaluare a situației, de decizie sau acțiune. E o relație umană bazată pe

empatie, respect și adevăr, o relație în care pătrunzi în calitate de ghid în lumea clientului tău, necunoscută ție.

Trebuie să-ți călăuzești clientul, să fii prezent alături de el în maximă măsură dar să-l lași să-și asume singur responsabilitatea alegerilor făcute.

Am hotărât, deci să îmbrac preinvestita haină a consilierului care acum nu mă mai sperie și nu mă mai ține la distanță, îmi este dragă și o respect.

PREZENTAREA

FUNDAȚIEI INTERNAȚIONALE PENTRU COPIL ȘI FAMILIE

De 14 ani pentru copil și familie

Fundația Internațională pentru Copil și Familie este o organizație neguvernamentală creată în 1993, a cărei misiune este să contribuie la educarea, sănătatea și protecția copilului, tânărului, familiei și comunității prin servicii performante de prevenire și intervenție precum și de formare a profesioniștilor.

Activitățile FICF (adresate unui număr de 800 – 1 500 de beneficiari anual):

- acționăm pentru prevenirea abandonului și dezinstituționalizarea copilului;
- oferim servicii gratuite de asistență psihologică și socială pentru copiii victime ale abuzului, neglijării și exploatării, precum și pentru familiile acestora;
- coordonăm și participăm la evaluarea și monitorizarea situației copilului în România prin studii și cercetări, monografiile și materiale metodologice;
- edităm publicații informative, educative și de sensibilizare adresate atât copiilor, adolescenților, părinților cât și profesioniștilor;

CENTRUL DE FORMARE ȘI SUPERVIZARE PROFESIONALĂ al Fundației Internaționale pentru Copil și Familie

Oferta de cursuri 2006

1. CONSILIEREA COPILULUI
2. CONSILIERE PSIHOLÓGICA ADULTI
3. CONSILIEREA ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ
4. CONSILIEREA FAMILIEI
5. PREVENIRE ȘI INTERVENȚIE ÎN CAZURILE DE ABUZ AL COPILULUI
6. DEZVOLTARE PERSONALĂ
7. PREVENIREA UZURII PROFESIONALE
8. MANAGEMENT DE CAZ ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ
9. TEHNICI DE COMUNICARE

- 10. DEPRINDERI DE VIATA PENTRU COPII DIN INSTITUTII
- 11. TEHNICI CREATIVE IN LUCRUL CU COPII DIN INSTITUTII
- 12. SEXUALITATEA COPILULUI SI ADOLESCENTULUI

Consultanță

- 13. INTRODUCERE IN MANAGEMENTUL PROIECTELOR
- 14. EVALUAREA FAMILIEI ADOPTIVE
- 15. SCOALA PARINTILOR ADOPTIVI
- 16. FORMARE DE FORMATORI PENTRU ASISTENTII MATERNALI
- 17. DISEMINARE STANDARDE MINIME OBLIGATORII ANPDC

Supervizare

- 18. SUPERVIZARE INDIVIDUALA SAU DE ECHIPA

Prezentarea Centrului de Formare și Supervizare Profesională - FICF

Fundația Internațională pentru Copil și Familie furnizează cursuri de formare din **1994**, cursuri realizate de către formatori romani cât și străini - din Franța, Belgia, Norvegia, Canada, Olanda, Marea Britanie.

Numar de formatori permanenți: 8 ; asociați: 15.

În perioada 2000 – 2006 au beneficiat de cursuri de formare peste 1 000 de profesioniști din 25 de județe din țară: directori de instituții, șefi de servicii din protecția copilului, asistenți sociali, asistenți maternali profesioniști, educatori, polițiști, medici, juriști, psihopedagogi, învățători, părinți (cu stagii practice ale cursanților în țară și străinătate).

Prezentarea Asociației de Consiliere Psihologică din București

Asociația de Consiliere Psihologică din București este o asociație profesională acreditată din septembrie 2006 de către Colegiul Psihologilor din România pentru a realiza formarea psihologilor în consiliere psihologică (cu orientare psihodinamică/psihanalitică); Programa de formare cuprinde (pentru prima treaptă - numită consilier sub supervizare) un număr de 250 de ore de cursuri teoretice și aplicative realizate în cadrul Asociației precum și un număr de minim 75 ore de psihoterapie/consiliere personală cu un membru formator al Asociației; Frecvența minimă a sesiunilor de psihoterapie/consiliere individuală este de o sesiune de 45 de minute / săptămână;

Membrii formatori ai Asociației au realizat până în prezent (cu acreditarea Ministerului Sănătății Publice) un „Curs de consiliere pentru copil și familie”, curs cu durata de un an (200 de ore), pentru 2 serii de cursanți (35 persoane). Toți formatorii Asociației sunt membri formatori în asociații de psihoterapie.

Pentru detalii legate de începerea unui nou curs (în luna noiembrie) ne puteți scrie la adresa: cirimia@ficf-romania.ro (în atenția dr. psih. Corneliu Irimia).

Prezentarea programului PROCOPIL

Jurnalul Electronic de Consiliere apare în cadrul proiectului « *Retea specializata de servicii comunitare pentru prevenirea abandonului si maltratarii copilului* » sustinut prin Programul PROCOPIL, *Componenta Fond de Sustinere a Initiativelor Departamentale*. Programul este un program co-finanțat de Ministerul Francez al Afacerilor Externe si se desfasoara in Romania, Franta, Bulgaria si Republica Moldova. In Romania programul este coordonat de Federația

Organizațiilor Neguvernamentale pentru Protecția Copilului (FONPC), în Franța de Solidarité Laïque, în Bulgaria de Asociația Roditești, în Republica Moldova de APSCF Alianța pentru Protecția Socială a Copilului și Familiei.

Programul, cu un buget anual de 600 000 Euro (co-finanțarea MAE), are o durată de 3 ani (2006 – 2009). Obiectivul general al PROCOPIL este întărirea și susținerea societății civile din România, Bulgaria și Moldova precum și promovarea drepturilor copilului.

Programul este structurat pe 5 mari componente:

I/ Proiecte

FSID - Fond de Susținere a Inițiativelor Departamentale - prin care sunt sprijinite organizațiile românești din domeniul protecției copilului și familiei pentru a iniția servicii sociale la nivel local în parteneriat cu toți actorii implicați,

FARD - Fond de Susținere a Rețelelor Regionale/Locale - prin care membrii Federației sunt susținuți pentru a crea și dezvolta rețele de multiactori la nivel regional/județean în jurul unei tematici care să răspundă unei nevoi locale.

FSID - Fond de Susținere a Inițiativelor Inovatoare - apelul de proiecte se va lansa în noiembrie 2006.

II/Formare – se urmărește crearea unui Centru de Resurse în formare pe lângă Federație. Există o axă transversală de formare - Drepturile copilului – Interculturalitate - Dimensiune europeană și patru axe tematice de care sunt responsabile 5 organizații: Handicap – Centrul de zi "Aurora" și Fundația Un Copil O Speranță, Animație – Fundația Conexiuni, Integrarea tinerilor defavorizați – Serviciul APEL, Maltratare și Violența domestică – Fundația Internațională pentru Copil și Familie.

III/Extindere regională în Bulgaria și Moldova pentru a pune în practică programe de susținere a sectorului asociativ din cele două țări după modelul creat și folosit de Federație în România pentru proiectele inovatoare pentru copil și familie.

IV/Advocacy și lobby privind serviciilor sociale și în special serviciile pentru protecția copilului și familiei. În cadrul acestei componente s-a organizat la București, Institutul Francez, pe 28 iunie 2006 seminarul Serviciile sociale -

realitati si perspective.

V/Coordonarea programului prevede acțiuni de coordonare a celor 5 componente, desfășurate în Franța, în România, Bulgaria si Moldova.

CONTACTAȚI-NE :

Fundația Internațională pentru Copil și Familie

dr. psih. Corneliu Irimia, director executiv

Str. Occidentului 44, sector 1, București, cod 010982.

E-mail: odee@kappa.ro

Telefon: 021 310 89 06; 021 318 85 81

Fax: 021 311 23 05

Proiect finanțat de Ministerul Francez al Afacerilor Externe în cadrul Programului PROCOPIL – Componenta Fond de Susținere a Inițiativelor Departamentale. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reflectă punctul de vedere al finanțatorului.

